

A SPORTOLÁS INTÉZMÉNYI KÜLÖNBSÉGEI HAZAI ÉS HATÁRON TÚLI KISEBBSÉGI MAGYAR FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBEN

INSTITUTIONAL DIFFERENCES IN SPORTS IN HUNGARIAN AND CROSS-BORDER MINORITY HUNGARIAN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Kovács Klára, Lenténé Puskás Andrea, Moravec Marianna, Rábai Dávid, Bácsné Bába Éva

Abstract: The purpose of our study is to examine the differences and similarities between the students of the Hungarian Northern Great Plain Region, some cross-border minority and the majority institutions in terms of their sporting frequency, motivation and the institutional environment of sports in Slovakia, Ukraine, Romania and Serbia. Quantitative and qualitative methods were used as well in our research. In the quantitative study, a questionnaire query was answered by 2017 students from 15 institutions. In the qualitative research we conducted eight interviews with sports leaders and physical education instructors. The results of the research include that the sports habits of students are largely influenced by the institutional environment, the proper institutional infrastructure, diverse, community-building sports programs and the elaborated sport concept.

Keywords: sports, students, higher education, institutional environment

1. Bevezetés*

Az egészségfejlesztés meghatározó dokumentuma, az Ottawai Charta szerint: „Az egészséget az emberek a mindennapi életük körülményei között teremtik és élik meg, ott ahol tanulnak, dolgoznak, játszanak és szeretnek” (WHO, 1984). Ez a megállapítás is alátámasztja az intézmények, esetünkben a felsőoktatás felelősségét az egészség és életminőség fejlesztésében, ami azért is fontos, mert a felsőoktatásban eltöltött időszakban van utoljára lehetőségük a fiataloknak arra, hogy szervezett keretek között, heti rendszerességgel folytassanak sporttevékenységet (Lenténé, 2016; Pfau, 2017).

Az egyetemek/főiskolák feladatai közé tartozik a hallgatók szocializációjának szintereként az egészségtudatos attitűdök, készségek fejlesztése, az egyéni és társadalmi felelősség tudatosítása. Hallgatóinak és dolgozóinak jól-létét elősegítő menedzsment, kommunikáció működtetése, egészséget támogató környezet megteremtése, valamint kutatási tevékenységük révén a szélesebb populáció egészségi állapotára való pozitív hatásgyakorlás. Az egészségtudatos magatartásformák közül a fizikai aktivitás az, melynek számos jótékony hatása ismert fiziológiai és pszichológiai szempontból egyaránt (WHO, 2010; Bíró, 2015). A fizikailag aktív fiatalok egészségesebben táplálkoznak, kevesebbet dohányoznak, valamint esetükben a túlsúly kialakulásának kockázata is csökken (Pikó és Keresztes 2007). A felsőoktatás ezekhez az előnyökhöz további területeken is hozzájárulhat intézményi hátterével. Biztosíthatja infrastruktúrája révén sportközösségek működését, mely által társas és érzelmi fejlődésük is biztosított, a hallgatói jóllét és pszichológiai jóllét egyéni szintjei is fejlődhetnek (Taliafferro, Rienzo, Donovan 2010; Kovács, 2014).

A sport által a hallgatók elsajátíthatják azokat a készségeket, amelyek segítségével életük során sikeressé válhatnak (például együttműködés, problémamegoldás, nyitottság a társadalom felé stb.), s összességében pozitívan befolyásolja a tanulmányi eredményességet is (Serbu, 1997; Kovács, 2015a; Bíró, 2015). A felsőoktatási intézmény hatásai között nemcsak az elsajátított ismeretek, az infrastruktúra, de az oktatók és kortársak szerepe is meghatározó. Korábbi kutatási eredményünk alapján, ha egy hallgató ismer sportoló egyetemi oktatót, akkor kétszer nagyobb esélye van arra, hogy ő is legalább alkalmoszerűen végezzen testedzést (Kovács, 2015a).

A Nemzeti Felsőoktatási Törvényben (Nftv, 2011) foglaltak értelmében is szükség van az egészséges életmód és az életminőség javítása érdekében folytatott rendszeres testmozgás és sporttevékenység megszervezésére a felsőoktatási intézményekben (Lenténé, 2016; Kaposvári, 1997; Nemzeti Sportstratégia, 2007). A sportolás intézményi környezetének vizsgálata szükséges és fontos, hiszen ezáltal lehetőség nyílik az intézmények közötti különbségek feltárására, a jó gyakorlatok és az új alternatívák megismerésére.

Tanulmányunk célja, hogy megvizsgáljuk, milyen különbségek és hasonlóságok vannak Magyarországon az Észak-alföldi Régió, néhány határon túli kisebbségi magyar és többségi intézmény hallgatói között sportolási gyakoriságukat, motivációikat és a sportolás intézményi környezetét tekintve Szlovákiában, Ukrajnában, Romániában és Szerbiában. Korábbi vizsgálatunkban országonként hasonlítottuk össze a hallgatók sportolási szokásait, s az ezt befolyásoló szocio-kulturális tényezőket, s azt tapasztaltuk, hogy noha egyformán alacsony sportolási gyakoriság (alig heti rendszeresség) jellemzi a régió hallgatóit, mégis az egyes országokban más-más tényezők befolyásolják a hallgatókat, s más indokok játszanak szerepet az inaktív életmódban (Kovács, 2016). Már ebben a vizsgálatban is kiderült, hogy ez egyes országok, különösen az ukrainai hallgatók sokkal elégedetlenebbek az intézményük és a város adta sportolási lehetőségekkel, de ezekben komoly intézményi különbségek vannak egy országon belül is, így már ekkor megfogalmazódott ez egyes intézmények közötti összehasonlítás igénye. Ahhoz, hogy megértsük, milyen különbségek és miért adódnak ezek a hallgatók sportolását tekintve, fontos megnéznünk az egyes intézmények nyújtotta sportolási lehetőségeket: infrastruktúrát, programokat, koncepciót.

E tanulmányban a Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ (CHERD-H) 2015-ös Institutional effects on Students' Academic Achievement (IESA) kutatásából származó adatbázist használtuk fel az egyes intézmények hallgatóinak sportolási szokásainak és a sportolási lehetőségek intézményi percepciójának összehasonlításához (N=2017). Öt országban összesen 15 egyetem/főiskola és ezek kihelyezett tagozatainak hallgatóit kérdeztük meg karonként reprezentálva az alapsokaságot, de ebben a vizsgálatban két intézményt ki kell hagynunk az elemzésekből a kicsi elemszám miatt. Az egyes intézmények közötti különbségeket az általuk nyújtotta sportolási lehetőségekkel, sportkoncepcióval, illetve az ezekben lévő különbségekkel igyekszünk magyarázni, hiszen így érthetjük meg, hogy milyen lehetőségeket tud nyújtani és szerepe van az intézményeknek a hallgatók sportszocializációjában, de mindenképpen hangsúlyozzuk, hogy az intézményi környezet csak a magyarázatok egy aspektusát képezi. Ehhez megfigyeléseket, internetes forrásokat és interjúkat használtunk fel.

2. Az intézményi hatás és környezet szerepe a hallgatók sportolásában

Kutatásunk elméleti háttérében összefoglaljuk az intézményi hatás lényegét, s bemutatjuk, hogy ennek, illetve a (felsőoktatási) környezetnek milyen szerepe van a hallgatók sportolási szokásaiban és így egészségtudatosságában. Az intézményi hatást a legtöbb szerző összesen három faktorra, pontosabban a formális, az intézményi jellemzőkre, illetve a környezeti hatásokra bontja. Clark (1960) koncepciója szerint az intézmény típusa, a tantervi struktúra rejtett üzenete és a megfelelő oktatói kommunikáció összeadódó ereje képezi az intézmény legfőbb hatását. Ez tekinthető az intézményi hatás legrégebbi elméletének. Ha a legátfogóbb elméletet vesszük górcső alá, akkor a felsőoktatási szervezet összesen négy dimenzióból áll, ezek pedig a hallgató- és oktatótársadalom összetétele, a szervezeti szerkezet statikus és dinamikus jegyei, a fizikai környezet, illetve maga az intézményi kultúra (Strange, 2003). Pusztai (2016) szerint az intézményi hatást egy olyan intézmények által

teremtett környezet képezi, amelyet a felkínált lehetőségek és a hallgatók ilyen irányú orientációja, interakciója ad.

Lényeges azonban azt is megjegyezni, hogy egy-egy intézmény esetében eltérő lehet az egyes karok és intézmények általi intézményi hozzájárulás mértéke a társadalmi háttérük mellett (Pusztai, 2010). Ez azt jelentheti, hogy a hallgatók a felsőoktatásba lépésükkor magukkal hozott tudásának, képességeinek a tanulmányaik során történő formálódása nem ugyanolyan mértékű a különböző intézményekben vagy intézményegységekben. Ez azt a következtetést engedi levonni, hogy nemcsak az egyes intézményekben vagy intézményegységekben, hanem az egyes karokon is más és más környezeti impulzusokat kapnak a hallgatók (Pusztai, 2010). Erre a megközelítésre épít a pedagógia erőforrás elmélete (Astin, 1984), mely elsősorban azokra a környezeti erőforrásokra fókuszál, amelyekről úgy vélik, hogy hozzájárulnak a diákok tanulásához: úgy mint a tárgyi feltételek (infrastruktúra, laboratóriumok stb.), személyi feltételek (jól képezett oktatók, konzulensek, támogató személyzet) és pénzügyi források (materiális támogatások, támogatott K-F programok stb.). Témánkhoz kapcsolódóan az elméletből kiindulva azt feltételezzük, hogy a megfelelő sport-infrastrukturális lehetőségek, programok, sportos légkör a campusokon mint intézményi hatások hozzájárulnak a hallgatók sportolásához, hosszútávon pedig sportszocializációjához. Figyelembe véve azt a tényt, hogy a felsőoktatásban résztvevő fiatalok számára az egyetemi időszakban van utójára lehetőség szervezett keretek között, rendszeresen sportolni - a felsőoktatási intézményeknek kiemelt szerepük van a sport-orientáció, a sporthoz való viszonyulás kialakításában, a rendszeresen sportolók mellett a korábban semmilyen sporttevékenységet nem folytatók minél nagyobb számú bevonásában (Lenténé, 2016; Pfau, 2017). Ennek érdekében szükség van a sportolási lehetőségek bővítésére, új sportágak kínálatba történő beépítésére, ugyanakkor ennek gátló tényezője lehet a több intézménynél megjelenő megfelelő infrastruktúrális háttér és emberi erőforrás hiánya, valamint szintén közrejátszanak a finanszírozási nehézségek is (Pfau, 2017; Nemzeti Sportstratégia, 2007).

Érdemes azonban azt is figyelembe venni, hogy ezeknek az intézményi hatásoknak az eredője a felsőoktatásban eltöltött évek alatt szerzett tapasztalatok összességéből következtethető, azonban a nappali tagozatos képzést fókuszba állítva és vizsgálva azt mondhatjuk, hogy a változás még mindig a felsőoktatási intézmény formális és informális nevelő hatásainak tudható be (Pusztai, 2011). Az intézményi hozzájárulás hatásának relevánsabb következtetéseihez a nagymintás, longitudinális adatbázisok több szempontú analizálására lenne szükség, de erre jelen tanulmányban nem volt lehetőség (Pusztai, 2011).

Az intézményi hatás mindemellett az eredményesség több szegmensére is hathat a hallgatók körében, ezáltal például a sportolásukra vagy az egészségmagatartásukra is. Kovács, Kovács és Nagy (2016) munkájában azt kutatták, hogy a felsőoktatás hogyan hat a hallgatók egészség-magatartására, illetve a sportolási szokásaikra. Kutatásukban a sportolást eredményességi mutatóként használták az elemzések során, emellett az intézményi hatást az egyetemi barátokkal való sportolással, illetve az egyetem valamely szurkolói köréhez tartozással mérték. A szerzők kutatásuk legfőbb eredményeképpen azt konstatálhatták, hogy az egyetemi barátokkal történő sportolás, illetve az egyetemhez nem tartozó társas hatások egyaránt csökkentik az elvártnál gyakoribb sporttevékenységeket. Ezeket az eredményeket a kétváltozós elemzéseket követően kapták a kutatók. A logisztikus regressziós vizsgálat eredménye azonban azt az eredményt hozta, hogy minél inkább fontosabb egy hallgatónak az egészségmegőrzés, annál inkább lesz jellemző rá a gyakoribb sportolás, mint ami társadalmi háttére alapján elvárható lenne (Kovács és mtsai, 2016).

Az Észak-alföldi régióban végzett hazai kutatás (Mosonyi, Könyves, Fodor és Müller, 2013) -- melyben a szolnoki főiskola közgazdász szakos hallgatóinak szabadidő-eltöltési és utazási szokásait vizsgálták (n=150) - megállapította, hogy azok a hallgatók, akik naponta 1-2 óra sporttevékenységet űznek, azok szignifikánsan kevesebb időt fordítanak tv nézésre. A hallgatók 32%-a a kortárs csoporttal tölti szívesen szabadidejét.

Müller (2009) az Eszterházy Károly Főiskola „sportszakos” hallgatóinak szabadidő-eltöltési szokásait vizsgálva megállapította, hogy a hallgatók 65,6%-a (172 fő) sportol szabadidejében és 59,2%-a (155 fő) vesz részt sporteseményen nézőként (passzívan) vagy sportolóként (aktívan). Megállapította, hogy a pályaorientáció és az aktív életmód motivációja dominánsabban jelenik meg a sportszakos hallgatók

körében, hiszen ez az egyik legjellemzőbb szabadidős tevékenységük is, amit az iskolai sportfoglalkozásokon túl is gyakorolnak vagy figyelemmel kísérnek nézőként.

Egy másik kutatásban különböző magyarországi egyetemi karok (BME, DE, PE, SE, SZE) kerültek vizsgálat alá a hallgatók sportolási szokásainak, azoknak a helyszíni preferenciáiknak és az ezek háttérében húzódó tényezőknek az aspektusából (Pfau, 2016). A kutatás eredményei alapján a sportolási szokásokra két fő tendencia jellemző: az egyik, hogy a hallgatók versenyszerű sportolása az egyetemi éveik alatt jelentősen csökken, ugyanakkor a másik, hogy a szabadidő sportolási tevékenységük kiemelendő. A szabadidős szokások drasztikus megváltozását is tapasztalhatjuk az elmúlt évtizedben (Boda, Honfi, Biró, Révész és Müller, 2015). Ami még érdekes és egyben elgondolkodtató eredmény, hogy a hallgatók inkább a campuson kívüli sportolási lehetőségeket preferálják, nem pedig az azon belülieket. Ami pedig a sportolás abbahagyásának a legfőbb okát illeti, a hallgatók az időhiányt nevezték meg, mint legfontosabb faktort (Pfau, 2016), de a partiumi és más határon túli egyetemeken/főiskolákon végzett korábbi kutatásunk eredményei szerint az intézményi tényezők között megjelent az elégedetlenség az egyetem nyújtotta sportolási lehetőségekkel mint magyarázó tényező is (Kovács 2015a; 2016).

Magyarországon először a Debreceni Egyetemen került sor a sport stratégiai és koncepcionális megközelítésére 2005-ben (Bács, 2011; Bács és Bácsné 2014). Az Uniós irányelveknek megfelelő új Sportkoncepció (2005) kidolgozásával az egyetemen egy új komplex fejlesztési program indult el, mely a törvényi előírásokhoz és a lehetőségekhez alkalmazkodva folyamatos változásokat és strukturális átalakításokat vont maga után (Bács, 2011; Lenténé, 2016). A sport ilyen irányú fejlesztése, a sportélet különböző területeinek komplex struktúrában történő működtetése mintaként szolgált az ország felsőoktatási intézményei számára és rámutatott azokra a fejlesztési lehetőségekre a felsőoktatás sportján belül, amelyek elősegítik minél több hallgató rendszeres sportolását.

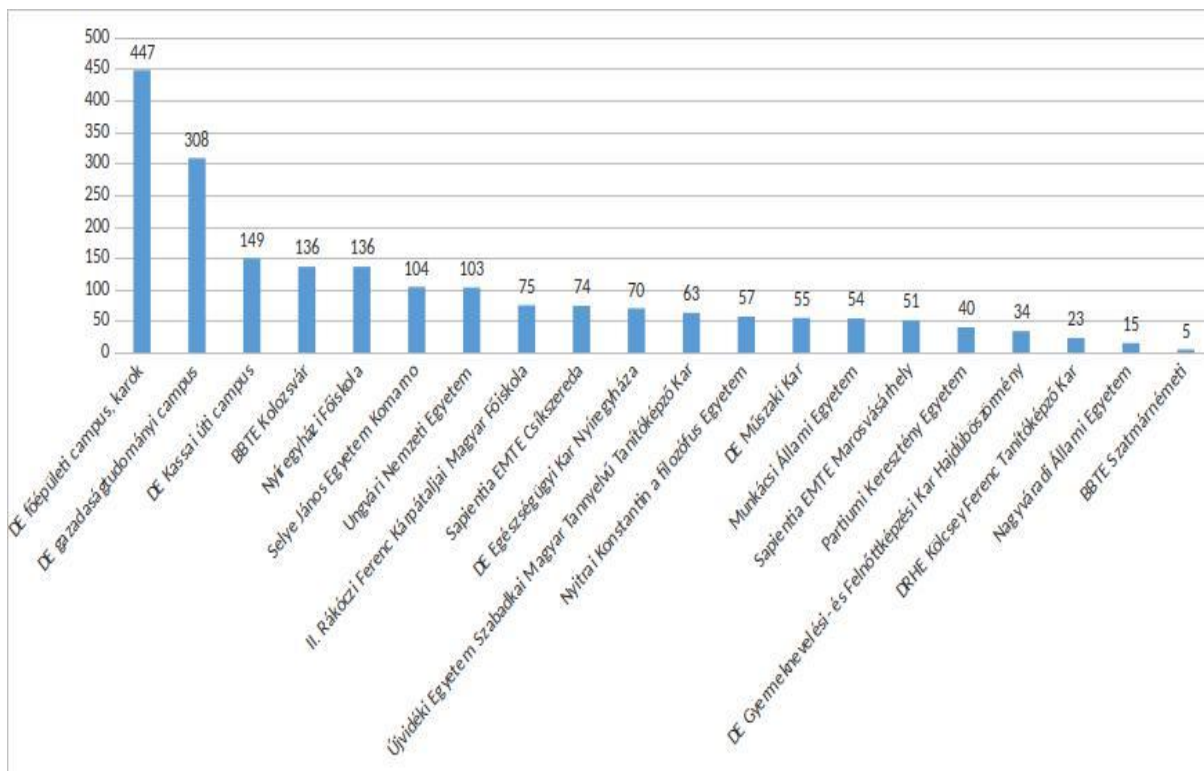
Összességében elmondható, hogy az intézményi hatás elméleti megközelítései különböznek egymástól. A témát kutatók más és más aspektusban tekintettek az intézményi hatásra, érdemes azonban a sportolással összefüggésben is vizsgálni: valószínűsíthető, hogy az intézményi hozzájárulásra nagy befolyással van maga az intézmény is, illetve karonként szintén különbségek lehetnek a társadalmi háttér mellett (Pusztai, 2010).

3. Kutatási kérdések és módszerek

A kutatásunk előző szakaszában országonként hasonlítottuk össze a hallgatók sportolási szokásait, a sportolás gyakoriságát meghatározó társadalmi és demográfiai tényezőket. E tanulmányban összehasonlítjuk az egyes intézmények hallgatóit a sportoláshoz kapcsolódó kérdésekben, s a különbségekben az egyes intézmények sportéletében, infrastruktúrájában, így ezt a sportolási lehetőségekben adódó különbségekkel hozzuk összefüggésbe, mivel a kicsi elemszámok nem teszik lehetővé több magyarázó tényező hatásának együttes vizsgálatát. Ebből kifolyólag magyarázataink hipotetikusak.

A mintavétel során a csoportos, rétegzett mintavétel kombinációját alkalmaztuk: először karonként rétegeztük alapsokaságot, majd pedig véletlenül kiválasztott szemináriumi csoportokban töltöttük ki a kérdőívet. Ennek megfelelően az elemszámok intézményenként változnak ezek hallgatói összlétszámával arányosan, ebből adódóan egyes intézmények jóval magasabb elemszámmal bírnak, mint mások. Ebből adódik a debreceni egyetemisták kiemelkedő létszáma, hiszen egy hatalmas egyetemről beszélünk, mintegy 30 ezer hallgatóval. Egy ilyen monstriumintézményt nem lehet egységesen kezelni, s infrastrukturálisan is Debrecenben az egyetemnek öt campusa van (ebből a főépületi és az orvostudományi képzéshez kapcsolódó campusok egymás mellett található, így emiatt, és az alacsony számú orvostudományi képzéshez kapcsolódó válaszadók miatt egyben kezeltük őket), illetve Nyíregyházán és Hajdúböszörményben is van egy-egy önálló kar. Szintén külön intézményekként kezeltük egy-egy nagyobb intézmény kihelyezett tagozatait, amelyek más városban kapnak helyet, úgy mint a Babes-Bolyai Tudományegyetem szatmárnémeti, és a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem csíkszeredai kihelyezett tagozatait. Ezek a különálló campusok saját maguk biztosítják a hallgatók testnevelési kötelezettségeinek teljesítéséhez és a sportprogramokhoz, rendezvényekhez szükséges infrastrukturális feltételeket és végzik a szervezési feladatokat, ezért is fontos

ezeket külön intézményekként, campusokként kezelni a sportolási lehetőségek és az intézményi környezet vizsgálatánál. Az egyes intézmények, campusok minta-elemszámait az alábbi ábra (1. ábra) mutatja. Láthatjuk, hogy a legtöbb válaszadó a Debreceni Egyetem főépületi és a gazdaságtudományi campusáról van, 100 fölötti arányokat találhatunk a kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetemről, az akkor még Nyíregyházi Főiskoláról, a komarnói Selye János Egyetemről és az Ungvári Nemzeti Egyetemről, míg a legkisebb elemszámokat a DRHE Kölcsy Ferenc tanítóképző Karán, a Nagyváradai Egyetemen és a BBTE szatmárnémeti kihelyezett tagozatán találhatjuk, mely két utóbbit emiatt ki kellett hagyni az elemzésből.

1. ábra. A kutatásba bevont intézmények minta-elemszámai (N=1999). (IESA 2015)

A kutatás során a sportolás gyakoriságát vizsgáltuk meg, ahol hat válaszlehetőség közül választhattak a hallgatók a sohától a heti legalább három vagy több alkalomig, valamint a szabadidő-eltöltési tevékenységekből készített faktorelemzésben külön faktorba tömörültek az olyan sportos tevékenységek, mint a kerékpározás, úszás, labdajátékok (kosár-, kézi-, röplabda, foci stb.), extrém sportok, túrázás, kirándulás, társas játékok (kártya, bowling stb.), sportrendezvények látogatása (Kovács 2015b). A sportolás gyakoriságát egy 0-tól 100-ig tartó skálává alakítottuk át, ahol 0 jelentette a soha, 100 pedig a leggyakoribb sportolást. Megvizsgáltuk azt is, hogy miért tartják fontosnak a sportolást, amit egyfajta motivációs tényezőnek tekintünk, s faktorelemzés segítségével két attitűdöt különítettük el: a versenyzői és az egészségmegőrző attitűdöt (Maximum likelihood módszer, Direct oblmin rotation, magyarázott variancia: 48,9%, KMO: ,770). A faktorsúlyokat is 0-tól 100-ig tartó skálává konvertáltuk át, akárcsak a sportos szabadidő-eltöltés faktora esetében, ahol 0 jelenti, ha egyáltalán nem jelenti a válaszadót ez az attitűd, 100 pedig ha teljes mértékben. Arra is kíváncsiak voltunk, hogy miért nem sportolnak, vagy nem elegendet a hallgatók: itt is igen-nem válaszlehetőségek közül választhattak a kiöltők, s az egyes itemek között helyet kapott az is, hogy nem elégedett az intézmény nyújtotta sportolási lehetőségekkel. Összehasonlítottuk az egyes intézmények hallgatóit a szervezeten, intézményes formában végzett sportolás tekintetében is: kíváncsiak voltunk arra, hogy milyen arányban vannak az egy

egyetemen/főiskolákon sportklubok, szervezetek, csoportok tagjai. A kérdések megválaszolásához SPSS 24 programcsomagot, egyszempontú varianciaanalízist és Chi-négyzet próbát használtunk.

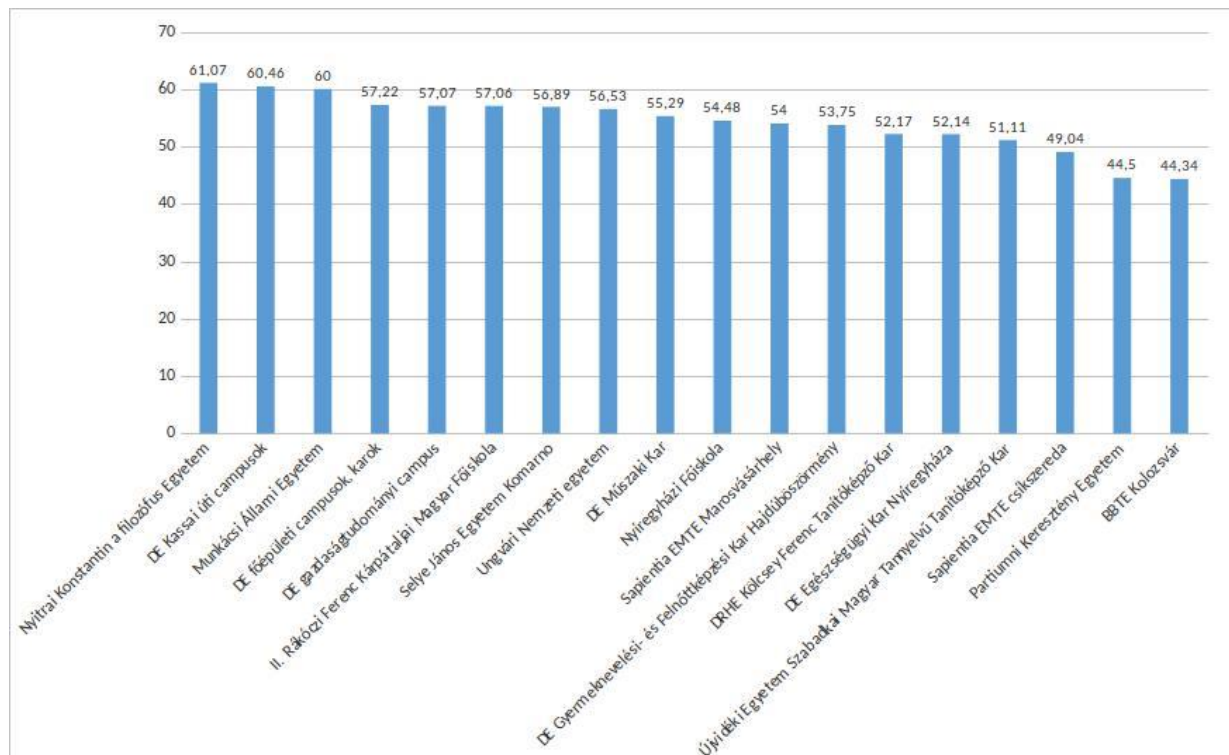
A kvantitatív eredményekben kirajzolódó intézményi különbségeket kvalitatív módszerekkel igyekeztünk megérteni. Az intézmények sportkoncepciójával, sportolási lehetőségekkel, infrastruktúrájával kapcsolatban interjúkat készítettünk olyan intézmény- és intézetvezetőkkel, testnevelés oktatókkal, akik az intézmény sportéletéért, a testnevelés órák szervezéséért felelősek, határon inneni és túli egyetemeken. A jelenleg is zajló kutatás keretében nyolc interjút készítettünk a Debreceni Egyetemen (három fővel), a Nyíregyházi Egyetemen, a DRHE Kölcsey Ferenc Tanítóképző Karán, a Partiumi Keresztény Egyetemen, a BBTE kézdivásárhelyi és sepsiszentgyörgyi kihelyezett tagozatain ugyanazzal a személlyel, a Munkácsi Állami Egyetemen (egy-egy fővel), és online információkat gyűjtöttünk az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karáról, A Selye János és a Nyitrai Konstantin a filozófus Egyetemről. Az interjúkat 2017 tavaszán készítettük, ezeket diktafonnal, majd írásban rögzítettük, egy alany nem járult hozzá a hanganyag készítéséhez, így ő írásban válaszolt a feltett kérdésekre. A szóbeli interjúk hossza 45 perctől a 90 percig terjed. Az interjúk készítésében a szerzőkön kívül közreműködött Urbinné Borbély Szilvia, Berei Emese, Zoller Katalin és Pallay Katalin.

4. Eredmények

A hallgatók 22,3 százaléka gyakorlatilag soha nem sportol, legnagyobb arányban (24,2%) havonta egyszer-kétszer, heti rendszerességgel is csak 22%, s legalább háromszor pedig a hallgatók 18%-a. A leggyakoribb sportágak a klasszikusnak tekinthető, futás/kocogás, focizás, kerékpározás, kondizás és úszás. Leginkább az egészség megőrzése és a szellemi felfrissülés miatt tartják fontosnak a sportolást (80,4 és 75,3% válaszolt igennel erre kérdésre), s legkevésbé fontos a győzelem, a versenyzés és a közösség (12,6, 13,1 és 32% válaszolt igennel). A nem vagy nem elegendő sportolás indokaként a hallgatók legnagyobb arányban az idő hiányát jelölték meg (41,7%), de az anyagi korlátok is erőteljes befolyásoló erővel bírnak (22%-nak nincs elég pénze a sportolásra), 17,8%-uk pedig, úgy tűnik, nem elégedett az intézménye által nyújtott sportolási lehetőséggel. Ha a sportolás szervezett formáját vizsgáljuk, akkor azt láthatjuk, hogy összesen a hallgatók 19,7%-a tagja sportklubnak, sportegyesületnek, s 11 százaléka szurkolói körnek. A szabadidő-eltöltési szokásokat vizsgálva is fontos szerep jut a tevékenységek között a futásnak, sétának, kerékpározásnak, ugyanis a hallgatók 53%-a legalább hetente fut/sétál, egyharmaduk pedig biciklizik, minden ötödik hallgató legalább havonta elmegy kirándulni, túrázni (Kovács, 2016).

A továbbiakban rátérünk fő kutatási kérdéseinkre, vajon milyen intézményi különbségeket fedezhetünk fel a fenti kérdésekben (2. ábra). Először a sportolás gyakorisága mentén hasonlítottuk össze a vizsgált intézményeket és csekély, ámde szignifikáns különbségeket találtunk ($p=0,002$): azt láthatjuk, hogy a Nyitrai Konstantin a filozófus Egyetem diákjai sportolnak a legrendszeresebben (61,07 pont), a következő négy helyből hármát pedig a Debreceni Egyetem debreceni campusai foglalnak el, ami igazolhatja az egyetem utóbbi évében zajló sportkoncepciók törekvéseit. Ezek lényege, hogy minél sokszínűbb, az egyetemi közösségek újjáépítésére és az egyetemi sportsikerek újjáélesztése érdekében igyekeznek ezeken a campusokon minél több sportolási lehetőséget, rendezvényeket és programokat biztosítani a hallgatóknak. A harmadik helyen a Munkácsi Állami Egyetem hallgatói állnak 60 ponttal. A legritkábban az erdélyi és a partiumi diákok sportolnak, közöttük olyan nagyvárosokból, mint Kolozsvár (BBTE, 44,34 pont), Nagyvárad (PKE, 44,5 pont) és Csíkszereda (49,04). Ezek közül ki kell emelni, hogy a PKE nem rendelkezik önálló sportinfrastruktúrával, egy középiskola tornatermében szervezik a testnevelési órákat is.

„sajnos nagyváradi középiskolákba járunk testnevelést órákat tanítani. Ami azért is rossz, mert távol van az egyetem fő épületétől. A diákoknak ingázniuk kell 45 perc 1 óra, az út 20 perc, ki lehet számítani, hogy mennyit, tudunk mozgásra fordítani” (PKE, nő).

2. ábra. A sportolás gyakoriságának átlagpontszámait intézményenként (pontok 0-100 fokú skálán, N=1845), (IESA 2017)

Ha a sportos szabadidő-eltöltés átlagpontszámait vizsgáljuk meg (3. ábra), azt tapasztalhatjuk, hogy az első öt helyen négy különböző ország intézménye áll. A legjellemzőbb ez a szabadidő-eltöltési forma a beregszászi főiskola hallgatói körében (39,99 pont), majd őket követik a Debreceni Egyetem volt agárcentrumának (33,4 pont), a nyitrai egyetem (32,8) és az Ungvári Nemzeti Egyetem, illetve a Sapiientia marosvásárhelyi intézményének diákjai azonos pontszámmal (31,81 pont). Meglepő lehet, hogy az első helyen egy olyan intézmény hallgatói állnak, amelynek nincs önálló sportinfrastruktúrája, csak egy tornaszobája, illetve egy másik iskola és esetlegesen a város sportpályáját használják. Ennek háttérében az áll, hogy a féléves tanulmányi kötelezettségek teljesítéséhez kötelező a hallgatóknak legalább egy, a főiskola által szervezett extrakurrikuláris tevékenységben, közösségben, csoportban részt venni (sportkör, énekkar, tudományos kör stb.), melyet a leckeönyvben is igazolnia kell a vezető oktatóknak. Ezek közül nagy népszerűségnek örvendenek a sportfoglalkozások, melyeket szívesen választanak a hallgatók, ezt szabadidős tevékenységként végzik, s egyben extrakurrikuláris kötelezettségüknek is eleget tesznek. A Debreceni Egyetem gazdaságtudományi campusának saját sportcentruma van, számtalan pálya (futó, foci), különálló csarnok, kondipark elégítik ki a hallgatók sportolás iránti igényét, s jelenleg is zajlanak a bővítések. Itt is, akárcsak az egész egyetemen külön hangsúlyt fektetnek a közösségi sportprogramokra, játékokra, amelyeknek közösségteremtő funkciójuk van az egészséges életmódra való figyelemfelhívás mellett. A Debreceni Egyetem Sportirodájának feladatairól így nyilatkozott egyik interjúalanyunk:

„A kommunikáció, a marketing rész, illetve természetesen szabadidősport-rendezvények szervezése, ami akár szabadidős bajnokságok, kupák. De természetesen itt van ingyenyjegy programunktól kezdve, nagyon sok kedvezményes jegyalap. Tulajdonképpen a sportot népszerűsítjük a hallgatóknál, vagy sportolás formájában, akár testnevelés, akár versenysportban segítünk, elég nagy területet. Illetve itt vannak az együttműködő partnerek,

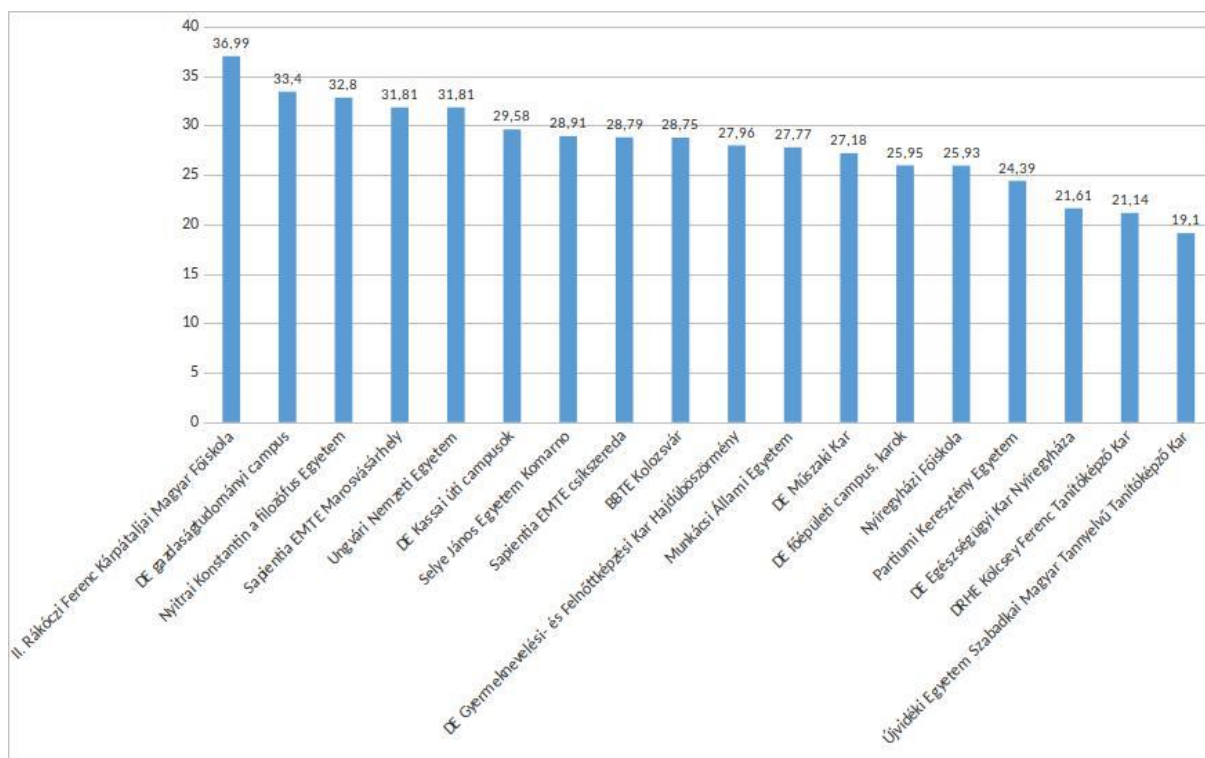
akár a DVSC kézi, focicsapata, a vízilabdázók, jégkorongozók, ingyenes vagy kedvezményes jeggyel is szeretnék a sportot népszerűsíteni.” (Debreceni Egyetem1, férfi)

Az interjú során hangsúlyozta az egyetemi vezetőség elköteleződését, pozitív mentalitását a sport, az egészséges életmód irányába. Ezt a szemlélet támasztják alá az egyetem további tervei is:

„... a következő években, ha lesz rá lehetőségünk, akkor azt szeretnék, hogy egyre inkább épüljön be a köztudatba, hogy a sport fontos. Összeköt, tehát az az egyetlen dolog, amikor mindegy, hogy valaki, rendőr, postás, vasutas, vagy agysebész, a sport mindenkit érdekel. A régi osztálytársak az általános iskolából, ha összefutnak, akkor a szakmájukról nem nagyon tudnak beszélgetni, mert mindenki mást csinál, de a sportról igen. És szeretnék, ha a Debreceni Egyetemen kicsit ebből a szempontból, az amerikai egyetemekre hasonlítana. Hogy a sport fogja össze az egyetemet, legyen meg minden lehetőség és ez adja meg az egyetem arculatát, amellett, hogy mindenki végzi a saját feladatát.” (Debreceni Egyetem2, férfi)

A legalacsonyabb pontszámot érték el azok az intézmények, amelyek nem rendelkeznek önálló sportinfrastruktúrával, így a kötelező testnevelés órákat más intézmény termében, csarnokaiban kell megoldaniuk, vagy pedig csak egy erre kialakított kisebb tornaszobában: DRHE Kölcsey Ferenc Tanítóképző Kar (21,47 pont), DE Egészségügyi Kar (21,61), PKE (21,61 pont) diákjai. A legalacsonyabb sportolási gyakoriságot a szabadkai kar hallgatói érték el (19,1 pont). Az Újvidéki Egyetem sport-infrastrukturális lehetőségeiről interjúalanyunk a következőket vázolta fel:

„Az MTTK jelenleg nem rendelkezik semmilyen jellegű sportinfrastruktúrával, sem egy tornaterem, sem egy mozgásfejlesztésre alkalmas terem/szoba nem létezik a Kar épületében, viszont ez 2018 decemberére meg kell, hogy változzon, mivel a magyar államtól kapott 1.5 millió eurós felújításra szánt összegből tudunk tornatermet és diagnosztikai labort is építeni. Jelenleg a Kosztolányi Dezső Tehetséggondozó Gimnázium tornatermét használjuk, ott tartjuk meg a gyakorlati órákat, ami kb. 10 percnyi sétára található a város központjától, így a tanítóképzőtől is. Nem a legideálisabb megoldás, de örülünk, hogy azért itt is helyet tudtak nekünk szorítani.” (Újvidéki Egyetem Szabadkai Magyar Tanítóképző Kar, férfi)

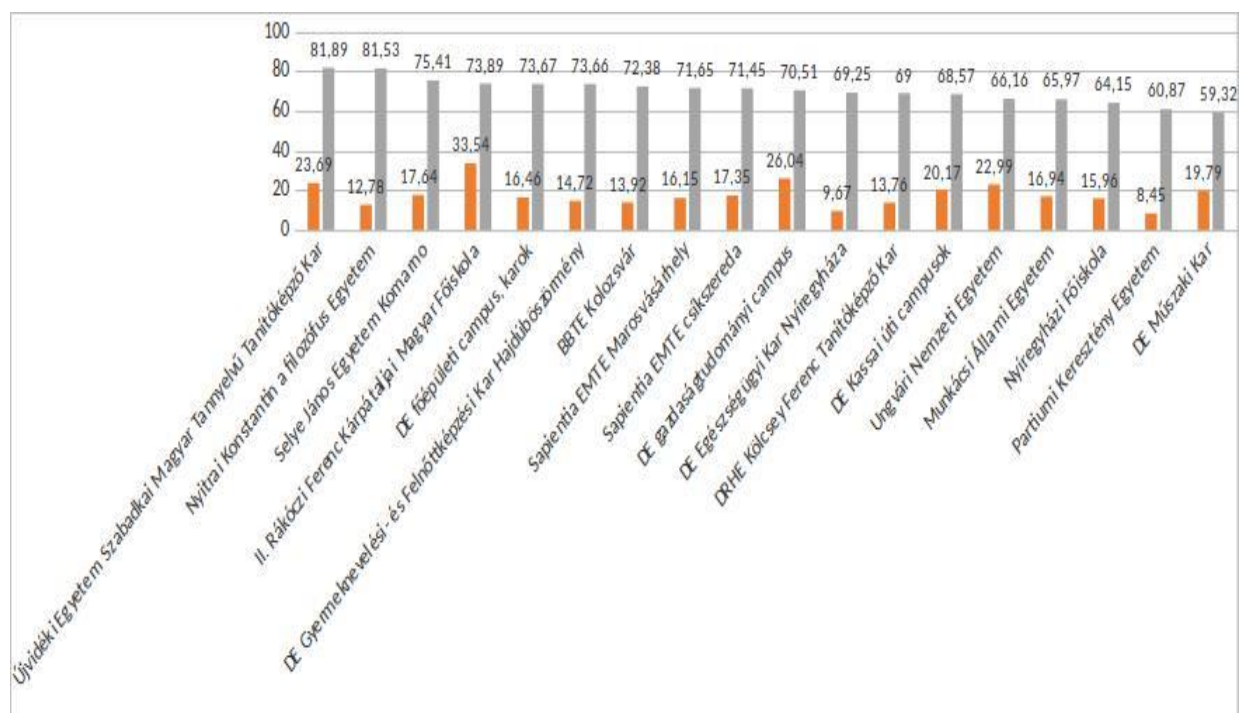

2. ábra. A sportos szabadidő-eltöltés átlagpontszámai intézményenként (pontok 0-100 fokú skálán, N=1948) (IESA 2015)

A versenyzés mint motiváció sokkal kevésbé jellemzi a válaszadókat, de különösen kevésbé fontos a PKE (8,45), a DE EK (9,67) és a nyitrai egyetem hallgatói körében (12,78). Ez utóbbi esetben azt láthatjuk, hogy a nyitrai egyetem diákjai nemcsak a legrendszerebben, hanem mindenképpen rekreációs, aktív szabadidő-eltöltési céllal sportolnak, melyben fő motivációként az egészségmegőrzés áll, hiszen ebben az attitűdben is a második legmagasabb pontszámot érték el (81,53), s őket követik a másik szlovákiai egyetem diákjai (75,41 pont). Ebben fontos szerepet játszhat, hogy a szlovák sportpolitika a fő hangsúlyt a rekreációra helyezi, ezzel is igyekeznek kiaknázni földrajzi, turisztikai lehetőségeiket. A hallgatók sportolási szokásait alapjaiban meghatározza az otthoni minta, amely ekkorra már életük természetes részévé válik. Szlovákiában a családok már kisgyermekkorától fontosnak tartják a szabadidő egészség tudatos eltöltését. Gyakran látni síelni, túrázni, vízi túrázni akár többgyermekes családokat is. Már a közoktatásban is a szabadidősportok kerülnek előtérbe. Órarendi keretek között tanulnak síelni, kajakozni. A Selye János Egyetem is igyekszik ezeket az előnyöket kiaknázni, így minden évben négy ingyenes tábor hirdet meg hallgatói számára (turisztika, síelés, vízi stb.).

Előző eredményeinkkel összhangban nemcsak a leggyakrabban sportolnak szabadidejükben a beregszászi főiskolások és a debreceni egyetem gazdaságtudományi campusának hallgatói, hanem fontosabb számukra, hogy versenyszerűen sportolhassanak (33,54 és 26,04 pont). A harmadik legmagasabb pontszámot a szabadkai kar diákjai érték el (23,69), ami azt mutatja, hogy azok, akik sportolnak, ezt vagy versenyszerűen végzik, s a versenysportot nem szabadidős tevékenységnek tekintik, vagy pedig nagyon fontos szerepet játszik életükben az egészség tudatosság mint sportmotivációs tényező, mivel az egészségmegőrző attitűd a számukra a legfontosabb (81,89 pont). A PKE hallgatóit nemcsak a versenyzés, az egészségmegőrző attitűd sem jellemzi igazán (60,87), de a legalacsonyabb pontszámot a Debreceni Egyetem Műszaki Karának diákjai érték el (59,32 pont). Az átlagpontszámokat az alábbi ábra (4. ábra) tartalmazza.

3. ábra. A versenyzői és egészségmegőrző sportattitűd átlagpontszámai intézményenként (N=1979) (IESA 2015)

A továbbiakban azt nézzük meg, hogy vajon milyen különbségek vannak a vizsgált intézmények hallgatói között a nem, vagy nem elegendő sportolás indokait tekintve. Négy változóban találtunk szignifikáns különbségeket. Az orvostudományi képzéseket is magába foglaló főépületi campusok hallgatói és a kis

elemszámú DRHE Kölcsey tanítóképző diákjai átlagon felül, több mint 60%-uk jelölte meg, hogy túl elfoglalt a (rendszeres) sportoláshoz. Ez utóbbi, valamint az olyan intézmények diákjai, amelyeknek nincs külön sport-infrastruktúrája, mint a Debreceni Egyetem Egészségügyi Kara, a Partiumi Keresztény Egyetem átlagon felül jelölték meg, hogy elégedetlenek az egyetemük által nyújtotta sportolási lehetőségekkel, s emiatt nem sportolnak (eleget). Ez indokolhatja azt is, hogy a BBTE hallgatói érték el a legalacsonyabb pontszámot a sportolási gyakoriság tekintetében, hiszen 29,4%-uk válaszolt igennel erre a kérdésre. Sajátos helyzetet láthatunk a nyitrai egyetem esetében, melynek diákja a leggyakrabban sportolnak, de mégis 43,9%-uk szerint az intézmény nem nyújt megfelelő sportolási lehetőségeket számukra, amiből az következik, hogy egyénileg, aktív szabadidő-eltöltésként, egyetemen kívüli keretekben sportolnak, s mint már láthattuk elsősorban rekreációs, egészségmegőrző céllal. Hasonló a helyzet a Munkácsi Állami Egyetem esetében is, ahol a sportolási gyakoriságot tekintve a hallgatók a harmadik legmagasabb átlagpontszámot érték el, a diákok majd egyharmada mégis elégedetlen a sportolási lehetőségekkel. Az intézmény saját, nem régen felújított, jól felszerelt tornacsarnokkal rendelkezik, melyet az egyetem Humán – Pedagógiai Kollégiumával (Kovács 2014; Kovács, Márkus 2015) közösen használ, vannak sportszakkörök, s a sportágában legtehetségesebb hallgatók rendszeresen részt vesznek főiskolai/egyetemközi sportversenyeken, ebből kifolyólag feltételezhető, hogy inkább a sportági kínálattal, vagy szervezéssel kevésbé elégedettek a hallgatók. Az itt készült interjúból kissé árnyaltabb kép alakul ki, miszerint a korábbi sportkínálati lehetőségeket a csökkent pénzügyi források, támogatások miatt már nem tudják kellőképpen biztosítani:

„A mi intézményünk több sportpályát és tornatermet bérelt Munkácson. A bérleti költségek miatt az egyetem most már nem tudja ezt megvalósítani. Az egyetem környékén található szabad sportpályákat veszik igénybe a hallgatók.”

Az egyetem egyik munkatársa ennél még borúsabb jövőképet vázolt:

„A jelenlegi ukrainai anyagi helyzet nem engedheti meg az egyetemen zajló testnevelés pénzügyi támogatását. Ez jelenti a fejlesztések egyik főproblémáját. A mi intézményünk azon kevés felsőoktatási intézmény közé tartozik, amely minden szakon megtartotta a kötelező testnevelés oktatást, de a minisztérium olyan terveket készít, melyekben nem szerepel, így nagy valószínűséggel a testnevelés ki fog kerülni az órarendből. Összességében elmondható, hogy tanszékiünk addig tudja fenntartani magát, amíg kötelező a testnevelés.” (Munkácsi Állami Egyetem, férfi)

A három debreceni (a főépület, a kassai út és a gazdaságtudományi) campus hallgatói jóval alacsonyabb arányban jelölték meg, hogy nincs megfelelő sportolási lehetőség az egyetemen, sőt a főépületi campusokon tanulóknak is mindössze 8,1%-a elégedetlen a városban található sportolási lehetőségekkel, ami jól mutatja, hogy mind az egyetem, mind a város törekvéseinek sikerességét arra – főként az új Sportkoncepciónak köszönhetően –, hogy minél több itt tanuló fiatal végezzen rendszeres testedzést. A legnagyobb arányban a beregszászi főiskolások jelölték meg indokként, hogy nincs megfelelő sportolási lehetőség a városban (26,7%). Beregszászban alig vannak hagyományai a tömegsportnak, a versenysportnak pedig csak néhány sportágban vannak eredményei (foci, kézilabda, birkózás), de ezek intézményrendszere is jelentősen leromlott a rendszerváltás után. Egyedül a futball élénkült újra, a stadion pályáit az utóbbi években sikerült szponzori támogatással rendbe tenni, de ezeket nagyrészt a klubcsapatok használhatják, mások pedig bérleti díj ellenében. A városban két konditerem van, az uszoda egyetlen medencéjében pedig egy speciális összetételű gyógyvíz van, ami miatt az ország minden részéről és külföldről is rengeteg gyógyulni vágyó érkezik ide. A sok turista miatt viszont az úszás igencsak nehézkes, s a higiéniai feltételek sem a legmegfelelőbbek.

Eredményeink alapján igazolni tudtuk az ukrainai, különösen a beregszászi főiskola és a Munkácsi Állami Egyetem hallgatóinak kiemelkedőnek rossz (szubjektív) egészségi állapota, amely – véleményük szerint – nem teszi lehetővé a (rendszeres) sportolást (25,3 és 18,5%). A középiskolákban tapasztalható aggasztó eredmények, megjelennek, sőt hatványozódhatnak a felsőoktatási intézményekben is. A helyzetet tovább súlyosbítja az a tény, hogy ezek a gyerekek és fiatalok egészségi állapotukból kifolyólag felmentést kapnak a testnevelés órák alól, így szinte egyáltalán nem sportol(hat)nak, s nincs lehetőségük

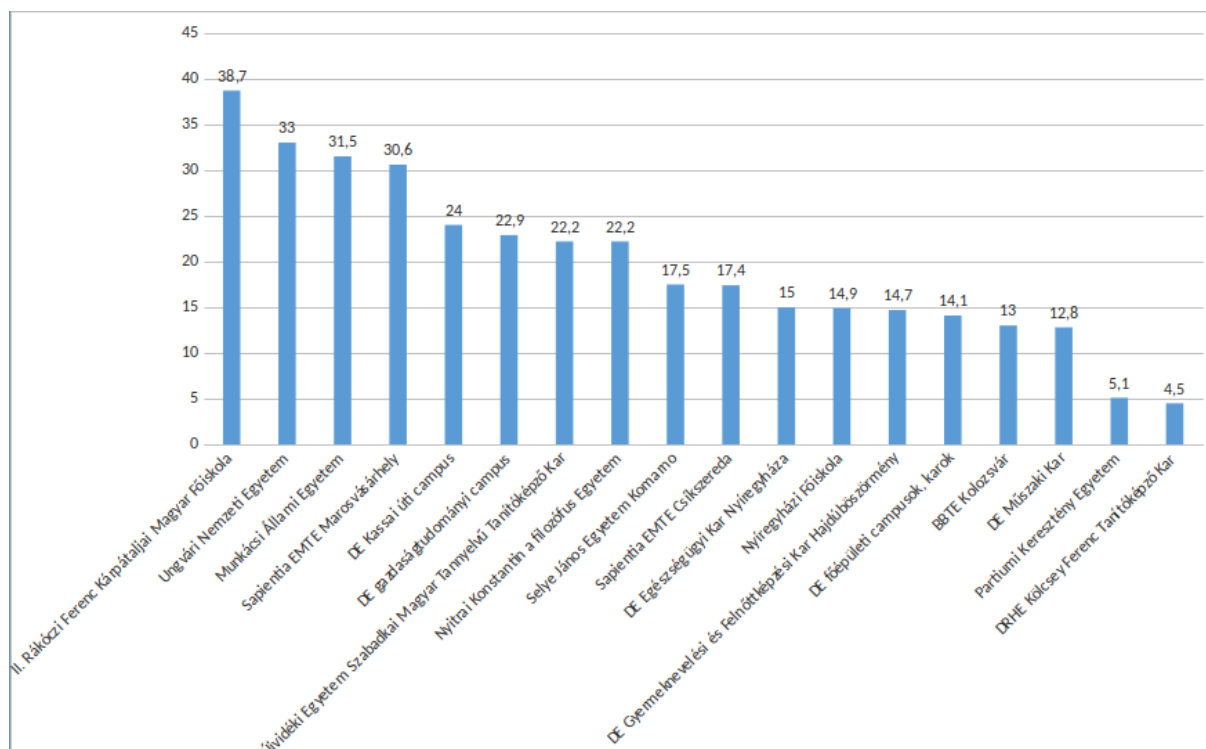
gyógytestnevelésre sem. Örömteli eredmény a szabadkai magyar nyelvű tanítóképző kar számára, hogy hallgatók mindössze 1,6%-a, jóval alacsonyabb arányban számoltak be rossz egészségi állapotról, mint ahogy a véletlen elrendeződés által elvárt lenne. A fenti kérdésekre adott igen válaszok arányát az 1. táblázat tartalmazza.

1. táblázat. Az igennel válaszoló hallgatók aránya nem, vagy nem elegendő sportolás indokaiban intézményenként (százalékok, N=1979) (IESA 2015)*

	Nincs rá időm, túl elfoglalt vagyok	Nincs olyan sportolási lehetőség az egyetemen, ami érdekelne	Nincs olyan sportolási lehetőség a városban, ami érdekelne	Egészségi állapotom nem teszi lehetővé
DE főépületi campusok, karok	<u>49</u>	10,3	8,1	8,9
DE gazdaságtudományi campus	31,2	11,7	12,3	10,7
DE Kassai úti campusok	34,2	6	7,4	10,1
DE Műszaki Kar	40	9,1	12,7	14,5
DE Egészségügyi Kar Nyíregyháza	41,4	<u>27,1</u>	12,9	7,1
DE Gyermeknevelési- és Felnőttképzési Kar Hajdúböszörmény	26,5	23,5	17,6	2,9
DRHE Kölcsey Ferenc Tanítóképző Kar	<u>69,6</u>	<u>60,9</u>	4,3	4,3
Nyíregyházi Főiskola	41,2	16,9	12,5	6,6
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola	48	25,3	<u>26,7</u>	<u>25,3</u>
Munkácsi Állami Egyetem	51,9	<u>29,6</u>	18,5	<u>18,5</u>
Ungvári Nemzeti Egyetem	32	21,4	13,6	9,7
BBTE Kolozsvár	48,6	<u>29,4</u>	11	5,1
Sapientia EMTE Marosvásárhely	31,4	23,5	9,8	5,9
Sapientia EMTE Csíkszereda	40,5	21,6	6,8	6,8
Partiumi Keresztény Egyetem	55	<u>30</u>	5	5
Nyitrai Konstantin a filozófus Egyetem	40,4	<u>43,9</u>	12,3	7
Selye János Egyetem Komarno	45,2	17,3	17,3	8,7
Újvidéki Egyetem Szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar	30,2	14,3	15,9	1,6
Sig.	,000	,000	,002	,000

*Az aláhúzva közölt értékek arra utalnak, hogy a táblázat azon cellájába jóval többen, a félkövér és dőltekkel jelöltek pedig arra, hogy kevesebben kerültek, mint amennyi véletlen elrendeződés esetén várható lett volna.

A legtöbben, a hallgatók mintegy egyharmada tagja valamilyen sportklubnak, csoportnak, szervezetnek a három ukrainai és a Sapientia marosvásárhelyi karán. A beregszászi főiskola esetében már korábban említettük, hogy ebben a valamilyen extrakurrikuláris tevékenységben, csoportban való kötelező részvétel játszik szerepet, de fontos kiemelni, hogy a kisebbségi magyar intézményekben, így a beregszászi főiskolán és a Sapientia is, ezeknek közösség-összekovácsoló, -építő, így identitás-megőrző szerepe is van. 20% fölötti értékeket láthatunk a Debreceni Egyetem Kassai úti és gazdaságtudományi campusán és a két szlovákiai intézményben. A legalacsonyabb arányokat – nem meglepő módon – pedig azokban az intézményekben, ahol eddig is alacsony sportolási gyakoriságokat találtunk (DRHE Kölcsey: 4,5%, PKE: 5,1%, BBTE: 13%), vagy a legkevésbé fontos a hallgatók számára az egészségtudatosság miatti sportolás (DE MK: 12,8%). Az elvárt értékeknél jóval kisebb arányt tapasztalhatunk a Debreceni Egyetem főépületi campusainak diákjai körében (14,1%), ami összhangban van azzal, hogy nincs idejük sportolni, s ha sportolnak is, akkor azt nagyon kevesen teszik szervezett formában (5. ábra).

4. ábra. A sportklub, -kör, -csoport, -szervezet tagjainak aránya intézményenként (százalék, N=1824, p=0,000) (IESA 2015)

5. Összegzés és következtetések

A kutatásunkban a magyarországi Észak-alföldi Régió és a határon túli - szlovákiai, ukrainai, romániai és szerbiai – kisebbségi magyar és néhány többségi felsőoktatási intézmény hallgatóinak sportolási szokásait befolyásoló intézményi hatást vizsgáltuk meg. A vizsgált intézmények hallgatóinak sportolási gyakoriságára egyértelműen hat az intézményi környezet, hiszen a vizsgált intézményekben az infrastruktúra hiánya bizonyítottan hátráltatóan (főként a Partiumi Keresztény Egyetem, a DRHE Kölcsey Ferenc Tanítóképző Kar, az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar esetében), meglete elősegítően hatott (főként a Debreceni Egyetem debreceni campusain, a Selye János Egyetemem). E területen a Debreceni Egyetem sportstratégiai terve emelhető még ki, mint olyan intézményi tényező, ami a sportolási gyakoriság növekedésére pozitív hatást fejt ki.

A szabadidő „sportos” eltöltésére ösztönző intézményi megoldásként a sportkörü tagság tanulmányi kötelezettségként történő előírása mellett (mely a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolára jellemző egyedülként), a közösségi sportprogramok széles körű kínálata jelent meg.

A hallgatók sportolási motivációjának hátterében egyértelműen az egészségmegőrzés, az egészségtudatosság áll. Ennek az eredménynek különös jelentőségét ad, hogy sokszor az eleve rossz egészségi állapot akadályozza a rendszeres sportolást, különösképpen két kárpátaljai intézmény a beregszászi főiskola és a Munkácsi Állami Egyetem diákjainak körében. A nem, vagy nem elegendő sportolás indokaként egyébként a túlzott elfoglaltságot jelölték meg a hallgatók a legmeghatározóbb okként. Ezen a helyben lévő sportinfrastruktúra, illetve – annak megléte esetén – a szélesebb sportági kínálat, a jobb szervezés segíthetne.

Kutatásunk összegző megállapításaként kiemeljük, hogy a felsőoktatási hallgatók sportolási szokásait az intézményi hatás egyértelműen befolyásolja. A vizsgálat kimutatta, hogy a megfelelő sportinfrastruktúra, a széles sportszolgáltatási kínálat, a sportprogramok jól szervezettsége és az intézményi sportstratégia megléte a hallgatók sportolási tevékenységének növelését eredményezhetik. A közösségi sportolásnak tanulmányunkban is kimutatható jelentősége van. Vizsgálatunk eredményei szerint a kisebbségi magyar intézményekben, kiemelkedően a beregszászi főiskolán és a Sapientia EMTE-n (Marosvásárhely), a sportfoglalkozásoknak elsősorban közösség-összekovácsoló, -építő és identitás-megőrző szerepe is van.

Tanulmányunk továbbgondolásra érdemes több tényező szempontjából, mint például, hogy régiótól és a hallgató nemétől függetlenül is áll az összefüggés, hogy a szülői törődésben megnyilvánuló családi társadalmi tőke a felsőoktatási években is számít. Ez látszólag nincs összefüggésben az intézményi hatásokkal, azonban, ha jobban megfontoljuk, mégis. Vizsgálatunk is rámutat a szlovákiai családból hozott pozitív szabadidő-eltöltési minta meghatározó erejére.

Egy másik, későbbi kutatásra érdemes terület az intézményi hatás vizsgálatakor, hogy a hallgatók a társadalmi státus hatásainak kiszűrése után is jobban teljesítenek, ha legalább említésre méltó kapcsolatban állnak oktatóikkal. Interjúalanyaink gyakran kitértek arra a tényre, miszerint az intézmények oktatói maguk is élen járnak a fizikai aktivitás gyakorlásában. Vajon mennyire befolyásolja ez a tény a hallgatókat saját sportolási szokásuk alakításában?

Irodalomjegyzék

- Astin, A. W. (1984): Student involvement: A developmental theory for higher education. *Journal of college student personnel*, 25(4), 297-308.
- Bács Z., Bácsné Bába É. (2014): Sportkoncepció és szervezeti megvalósítása a Debreceni Egyetemen. In Bartusné Szmodis M. (eds.): *Sporttudomány az egészség és teljesítmény szolgálatában: XI. Országos Sporttudományi Kongresszus. Magyar Sporttudományi Szemle*, 15(58). Magyar Sporttudományi Társaság, Budapest.
- Bács Z. (2011): *A Debreceni Egyetem Sport Koncepciója*.
- Biró M. (2015): A testnevelés aktuális kérdései. In Révész L., Csányi T. (eds.): *Tudományos alapok a testnevelés tanításához I. kötet: Szemelvények a testnevelés, a testmozgás és az iskolai sport tárgyköréből. Társadalom-, természet- és orvostudományi nézőpontok*. Magyar Diáksport Szövetség, Budapest, 105-136.
- Boda E., Honfi L., Biró M., Révész L., Müller A. (2015): A szabadidő eltöltésének és a rekreációs tevékenységek vizsgálata egri lakosok körében. In *Acta Academiae Paedagogicae Agriensis Nova Series: Sectio Sport*, 49-62.
- Clark, B. R. (1960): The “Cooling-Out” Function in Higher Education. *The American Journal of Sociology*, 65(6), 569-576.
- Dóczi T. (2014): Sport és hátrányos helyzet. In Dr. Gál A., Dr. Dóczi T., Sáringerné Dr. Szilárd Zs. (eds.): *Társadalmi befogadás a sportban és a sport által (szociális inklúzió)*. Magyar Sportmenedzsment Társaság, Magyar Sporttudományi Társaság, Budapest, 37-92.

- Gál A. (2014): A nők sportjának jellegzetességei. In Dr. Gál A., Dr. Dóczi T., Sáringerné Dr. Szilárd Zs. (eds.), *Társadalmi befogadás a sportban és a sport által (szociális inklúzió)*. Magyar Sportmenedzsment Társaság, Magyar Sporttudományi Társaság, Budapest, 7-36.
- Keresztes N. (2015): Egyetemista fiatalok sportolási szokásai és szociális képzetek a rendszeresen sportoló kortársaikról. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 16 (1), 4-14.
- Kovács K. (2014): Boldogító mozgás. A sportolás hatása a partiumi hallgatók szubjektív jóllétére, lelki edzettségére és egészségének önértékelésére. *Kapocs*, 13 (2), 2-13.
- Kovács K. (2014): The Bologna Process in Ukraine. In Kozma T., Rébay M., Óhidy A., Szolár É. (eds.): *The Bologna Process in East-Central Europe*. Springer VS, Wiesbaden, 321-354.
- Kovács K. (2015a): *A sportolás mint támogató faktor a felsőoktatásban*. CHERD-H, Debrecen.
- Kovács K. (2015b): Teacher education Students' Leisure Activities and State of Health. In Pusztai G., Ceglédi T. (eds.): *Professional calling in higher education*. Partium Press, Personal Problems Solution, Új Mandátum Kiadó, Nagyvárad-Debrecen, 129-138.
- Kovács K. (2016): Közép-kelet-európai hallgatók sportolásának szocio-kulturális jellemzői. In Kovács K. (eds.): *Értékteremtő testnevelés. Tanulmányok a testnevelés és a sportolás szerepéről a Kárpát-medencei fiatalok életében*. Oktatókutatás a 21. században 1., CHERD-H, Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen, 175-186.
- Kovács K., Kovács K. E., Nagy B. E. (2016): Institutional effects in students' health conscious behaviour. In Gál A., Kosiewicz, J., Sterbenz, T. (eds.), *Sport and Social Sciences with Reflection on Practice*. Warsaw, Warsaw: AWF-ISSSS, 13-29.
- Kovács K., Márkus Zs. (2015): Kisebbségi és többségi pedagógusok jövőtervei - Felsőoktatás és pedagógus (tovább)képzés Ukrajnában a rendszerváltás után. In Pusztai G., Morvai L. (eds.): *Pályamodell. Igények és lehetőségek a pedagógus-továbbképzés változó rendszerében*. Partium Press, Personal Problems Solution, Új Mandátum Kiadó, Nagyvárad-Budapest, 70-81.
- Kozma M., Szabó Á., Huncsik P. (2015): Miért sportolnak a hallgatók? Tendenciák és „forró pontok” a budapesti egyetemisták szabadidős sportválasztásában. [Why Do University Students Play Sports? Trends and “Hot Spots” in the Leisure Sports Consumption of University Students in Budapest]. *Magyar Sporttudományi Szemle [Hungarian Sport Sciences Review]*, 3, 9-18.
- Mosonyi A., Könyves E., Fodor I., Müller A. (2013): Leisure activities and travel habits of College students in the light of a survey. In *Abstract*, 7 (1), 53-57.
- Müller A. (2009): *A szabadidős tevékenységek kínálati elemeinek vizsgálata az egészségtudatos magatartás kialakításában*. Habilitáció. Szervezés- és gazdálkodás tudományok, Debreceni Egyetem, Debrecen, ATC AVK, 77.
- Perényi Sz. (2011): Sportolási szokások-Sportolási esélyek és változástrendek. In Bauer B., Szabó A. (eds.): *Arctalan (?) nemzedék. Ifjúság 2000-2010*. Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest, 159-184.
- Perényi Sz. (2013): Alacsonyán stagnáló mozgástrend: a fizikai inaktivitás újratermelődése. In Székely L. (eds.): *Magyar Ifjúság 2012*. Kutatópont, Budapest, 229-249.
- Pfau, C. (2016): Hallgatói szabadidősport szervezése és jellemzői a felsőoktatásban. In *A Virtuális Intézet Közép-Európa Kutatására Közleményei*. Szeged, 5-15.
- Pikó B., Keresztes N. (2007): *Sport, lélek, egészség*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Pusztai G. (2010): Intézményi hozzájárulás egy hátrányos helyzetű felsőoktatási térség hallgatóinak tanulmányi eredményességéhez. In Juhász E. (eds.): *Harmadfokú képzés, felnőttképzés és regionalizmus*. Régió és oktatás sorozat V. kötet, CHERD-H, Debrecen, 25-33.
- Pusztai G. (2011): *Láthatatlan kéztől a baráti kezekig*. Oktatás és társadalom 9, Új Mandátum, Budapest.
- Pusztai G. (2016): Az intézményi hatás és forrásai. In Pusztai G., Bocsi V., Ceglédi T. (eds.): *A felsőoktatás hozzáadott értéke. Közlemények az intézményi hozzájárulás empirikus megragadásához*. Partium Könyvkiadó, Nagyvárad-Budapest, 112-136.

Serbu, J. (1997): Effect of college athletic participation on later life satisfaction and job satisfaction. *College Student Journal* 2, 261-270.

Strange, C. C. (2003): Dynamics of campus environments. In Komives, S. R., Woodard, D. B. Jr. (Eds.): *Student Services: A Handbook for the Profession*. San Francisco: Jossey-Bass, 297-316.

Taliaferro, L. A., Rienzo, B. A., Donovan, K. A. (2010): Relationships Between Youth Sport Participation and Selected Health Risk Behaviors From 1999 to 2007. *Journal of School Health* 80 (8), 399-410.

Wartman, K. L., Savage, M. (2008): Parental involvement in higher education: Understanding the relationship among students, parents, and the institution. *ASHE Higher Education Report*, 33(6), 1–125.

Dokumentumok

Nftv (2011): A nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény. <https://net.jogtar.hu/felsookt-tv> (2017.11.10.)

Országgyűlési határozat a Sport XXI. Nemzeti Sportstratégiáról, 65/2007. (VI. 27.) Magyar Közlöny, 81., 5851-5883.

WHO (1984): Ottawai Egészségfejlesztési Charta (Ottawa Charter for Health Promotion), First International Conference on Health Promotion, Kanada, 1986.17-21. <http://www.oefi.hu/alapelvek.pdf> (2017. 11.15.)

WHO (2010): Global Recommendations on Physical Activity for Health. Geneva: WHO Press. http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/44399/1/9789241599979_eng.pdf (2017.11.15.)

Szerzők

Kovács Klára PhD, Debreceni Egyetem; Felsőoktatási Kutató és Fejlesztő Központ (CHERD-H), Debrecen (Magyarország). E-mail: kovacs.klara@arts.unideb.hu

Lenténé Puskás Andrea PhD, Debreceni Egyetem, Debrecen (Magyarország). E-mail: lpandrea@sport.unideb.hu

Moravec Marianna, Debreceni Egyetem, Debrecen (Magyarország). E-mail: moraveczmarianna@gmail.com

Rábai Dávid, Debreceni Egyetem, Debrecen (Magyarország). E-mail: david.rabai67@gmail.com

Bácsné Bába Éva PhD, habil. Debreceni Egyetem, Debrecen (Magyarország). E-mail: bacsne.baba.eva@econ.unideb.hu

Megjegyzés

A kutatás a 123847 számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a K_17 pályázati program finanszírozásában valósult meg.

